

УДК 113:303.7011:336.77:631.11

*П.А. СТЕЦЮК, доктор економічних наук, завідувач відділу кредитування,
страхування та фінансів підприємств*

*О.Є. ГУДЗЬ, доктор економічних наук, головний науковий співробітник
А.В. ВОЙТЮК, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»*

Трансформація матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств

Постановка проблеми. В умовах кризових деформацій економічного простору, на етапі розвитку аграрного ринку та становлення якісно нових економічних відносин на селі, за браком фінансових ресурсів у переважній кількості сільськогосподарських підприємств, банківське кредитування відіграє важливу роль у підтримці їх економічної активності. Останніми роками, через суперечливість і конфліктність фінансових інтересів банків та сільськогосподарських товаровиробників, спостерігаються несприятливі тенденції й суттєве гальмування розвитку кредитних відносин в аграрній сфері. Окрім того, для активізації, спрощення, підвищення рівня доступності банківського кредитування, як і для державної аграрної політики загалом, в Україні ще не знайдені оптимальні моделі та форми впливу держави на „ринкові провали”. Водночас нові актуальні вимоги до фінансового забезпечення розширеного відтворення змушують кардинальним чином переосмислити необхідність і можливості трансформації матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств, що сприятиме активізації їх кредитування й економічному поступу банківських структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Віддаючи належне класикам наукової фінансової думки, які заклали теоретико-

методологічне підґрунтя процесів банківського кредитування, варто відзначити наукові напрацювання видатних учених сучасності: В. Амбросова, В. Аранчій, В. Борисової, М. Дем'яненка, П. Лайка, Ю. Лупенка, Г. Мазнева, П. Макаренка, М. Маліка, О. Непочатенко, О. Олійника, В. Онегіної, П. Саблука, А. Чупіса та ін. [1–12]. Їхні творчі пошуки розкрили філософію банківського кредитування сільськогосподарських підприємств і уможливили подальше вивчення цього феномену. Водночас звертає на себе увагу відсутність вагомих самостійних праць монографічного характеру з проблеми трансформації матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств у контексті реалій викликів та запитів сьогодення. В цьому контексті актуалізуються питання наукового обґрунтування стратегічних напрямів розвитку національної системи фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва.

Мета статті – розглянути необхідність і можливості трансформації матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств, здійснення моніторингу існуючих проблем у контексті реалій, викликів та запитів сучасності, а також обґрунтувати напрями цієї модернізації.

Виклад основних результатів дослідження. Сільське господарство є однією з найважливіших галузей матеріального виробництва, в якій, за попередніми розрахун-

© П.А. Стецюк, О.Є. Гудзь, А.В. Войтюк, 2013

ками, у 2012 році було створено 7,9% валової доданої вартості усіх галузей економіки (за 2011р. – 8,5%), а обсяг сільськогосподарського виробництва становив 258,3 млрд грн (у фактичних цінах). У 2012 році виробництвом сільськогосподарської продукції займалося майже 56 тис. підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, які використовували близько 22 млн га сільськогосподарських угідь. Із загальної кількості підприємств 48 тис. мають сільськогосподарські угіддя. З них 67,8% мають площу до 100 га, 15,2 – від 100 до 500 га, 5,5 – від 500 до 1000 га, 5,4 – від 1000 до 2000 га, 6,1 – понад 2000 га. Середній розмір підприємства з урахуванням фермерських господарств у 2012 році збільшився порівняно з 2011-м на 2,1% і становив 392 га сільськогосподарських угідь, середній розмір підприємства зменшився на 1,5% (1158 га). Загальний обсяг продукції сільського господарства у 2012 році порівняно з 2011-м скоротився на 4,5%. І саме банківське кредитування відіграє важливу роль у підтримці економічної активності сільськогосподарських підприємств та має подвійний ефект: по-перше, дає змогу покривати свої виробничі витрати з метою безперервності відтворювального процесу; по-друге, стимулює ефективність використання банківських позичок як джерела фінансових ресурсів.

В Україні станом на 01.01.2013 року в Державному реєстрі банків їх було зареєстровано 176 (порівняно зі 198 банками на 01.01.2012 р.). В сегменті банківського кредитування аграрного виробництва лідерами стали такі установи: ПАТ „Райффайзен Банк Аваль”, ПАТ „Креді Агріколь Банк”, ПАТ „Промислово-інвестиційний банк”, ПАТ „Державний ощадний банк України”, Приват Банк, ПАТ „Укрексімбанк”, у багатьох випадках завдяки великій кількості філіалів цих банків.

Слід зауважити, що за даними Міжнародного валютного фонду з 1970 року в світі сталося 124 системних банківських криз, найбільша з яких була у 2007-2008 роках. В Україні з моменту становлення банківського сектора ринкового типу сталося чотири банківських кризи – в 1995, 1998, 2004,

2008-2009 роках. Прибутки внаслідок останньої кризи істотно скоротилися.

Після кризи ми вступили в тривалу смугу фінансової нестабільності – фінансових і кредитних ринків, державних фінансів, усіх фінансово-економічних відносин. І це тільки початок того важкого шляху, який належить країні подолати, попереду роки й роки нестабільності – занадто великий обсяг накопичених ризиків.

Ринки, що розвиваються, до яких належить і вітчизняний ринок, найбільш залежні від рухів капіталу. Вони завжди є об'єктами й максимальних вкладень, і найбільш швидкого виходу з цих вкладень, оскільки інвестиції в нашу країну оцінюються як високоризикові, але з іншого боку – також як високоприбуткові. Тут висока волатильність. Виникає небезпека припливу „гарячих грошей” через велику різницю у рівні процентних ставок із фінансово потужними країнами. Адекватною відповіддю на це є рух до вільного плавання валютного курсу, яке проводить Національний банк України, при якому потрібно звикнути до того, що будуть рухи у бік як зміцнення, так і ослаблення валюти. Нині вітчизняний банківський сектор характеризується низькою концентрацією активів: на частку п'яти найбільших банків припадає трохи більше 40% активів, що значно менше, ніж у країнах із більш розвиненим фінансовим сектором. Велика кількість середніх та дрібних гравців сукупно контролюють від 30 до 40% ринків окремих банківських продуктів. Неминучий процес консолідації ринку створить, з одного боку, очевидні можливості для більш великих учасників ринку, а з іншого – приведе в результаті до підвищення рівня конкуренції, що сприятливо позначиться на якісних характеристиках роботи сектора в цілому. Кризова ситуація в економіці, ймовірно, збільшить темпи й масштаби консолідації банківського сектора.

На тлі середньострокового потенціалу розвитку кредитного ринку, умов, які склалися внаслідок впливу кризових явищ на фінансових ринках і несприятливої поточної ситуації всередині банків, перед ними постає шеренга принципових викликів і загроз. До них слід віднести такі:

макроекономічна ситуація: через розгортання фінансової кризи нарощуються нестача ліквідності в економіці й загроза збільшення кредитних ризиків по мірі уповільнення темпів економічного зростання. На цьому тлі робота з удосконалення системи управління ризиками, а також механізмів та процедур стягнення проблемної заборгованості набуває особливої значимості й пріоритету;

посилення конкуренції на українському кредитному ринку: це пов'язано як із приходом на ринок іноземних банків, які, у підсумку, принесуть із собою нові, досконаліші методи роботи, так і з процесами консолідації ринку, які неминуче прискоряться внаслідок фінансової кризи. Банки зобов'язані використовувати згенерований фінансовою кризою „конкурентний перепочинок” для того, щоб у середньостроковій перспективі кардинально переломити ці тенденції;

довгострокова тенденція до скорочення рентабельності операцій на кредитному ринку: пов'язана з ризиком випереджального росту витрат по відношенню до доходів банків через структурну нестачу довгострокових пасивів у банківському секторі, конкурентної динаміки на ринках окремих банківських продуктів, а також через низьку продуктивність праці на тлі прогнозного збільшення обсягів бізнесу та ймовірного випереджального зростання вартості робочої сили, що є основною статтею непроцентних витрат;

недостатньо ефективні й часто витратні системи управління ризиками: більшість із них нині є недостатньо розподіленими, формалізованими і низькомасштабними. Також у ряді випадків баланс між контролем ризиків та прибутковістю занадто зміщений у бік недопущення ризиків. У результаті Банк несе високі витрати на здійснення контролю, які не дають очікуваної віддачі, й недоодержує доходи;

слабкі сторони корпоративної культури банків: це, передусім, надмірна бюрократизація, недостатня відповідальність за підсумковий результат роботи банку та якості клієнтської роботи, недостатнє прагнення до вдосконалення й розвитку;

нездатність банківського сектора генерувати внутрішні джерела довгострокового кредитування економіки: зменшення з 2009 року темпів приросту залучених коштів від юридичних і фізичних осіб на термін більше року зумовило зниження темпів приросту надання коштів, що передбачає появу у банків проблем із наданням короткострокових кредитів.

За 2000 – 2012 роки за інформацією Національного банку України ритми нарощування параметрів банківського кредитування сільськогосподарських підприємств зросли у 33,3 раза. Причому кредитні ресурси, спрямовані в аграрне виробництво, збільшилися за вказаний період у 45,9 раза, тоді як у торгівлю та громадське харчування – у 29,8 раза, у промисловість – 22,3 раза. Зокрема, на частку банківських кредитів, зорієнтованих в аграрне виробництво, у 2000 році відводилося 4,4 %, а в 2012-му – 6,1 %. Середні ставки банківських кредитів для сільськогосподарських підприємств у 2005 році становили 17,4 %, а в 2012-му – 17,6 %, тоді як для суб'єктів інших видів діяльності за той же період 14,3 і 14,8 % відповідно. Для кредитування визначальне значення має розмір кредитної процентної ставки, яка в минулі роки мала низхідний тренд, спостерігалось відчутне її падіння. Сільськогосподарські підприємства у 2000 році залучали кредитні ресурси під 56 %, а в 2012-му – 18 %. Водночас спостерігалось з 2003 року коливання процентних кредитних ставок до 12 %. Усього по областях у 2012 році мінімальна (пільгова) процентна ставка становила 4,9 %, максимальна – в межах 26 %. Процентні ставки за кредитами не задовольняють практично всіх аграрних виробників, незважаючи на їх суттєве зниження у 2012 році порівняно з 2009 роком. Хоча ставки істотно різнилися залежно від регіону, частіше кредит видавався під 22-25 % річних у гривні та під 14-16 % у доларах США.

Нині визначальним у кредитуванні сільськогосподарських підприємств залишається процес здешевлення банківських кредитів державою [1]. Це цілком зрозуміло, адже середня величина процентної ставки, яка компенсується за рахунок бюджетних кош-

тів, дорівнює приблизно 11,2 %. Для аграріїв – це суттєве зменшення відсоткової ставки, але частка, яка виділяється на здешевлення кредитів, знаходиться в межах від 0,1 до 0,5%.

У 2012 році 9,6 % від обсягу залучених кредитів – це кредити, надані сільськогосподарським підприємствам на пільгових умовах, хоча ще у 2000 році вони становили 38,1 %. Даний показник є низьким (порівняно з провідними країнами світу), тому його підвищення є пріоритетним завданням нашої економіки взагалі й банківської системи зокрема.

Почасти нині можна навіть говорити про те, що держава стала заручником фінансової системи, оскільки зниження рівня підтримки банківського кредитування сільськогосподарських підприємств загрожує зростанням кредитних ставок і погіршенням якості кредитного портфеля, що, відповідно, змусить представників держави двічі подумати, перш ніж прийняти таке рішення. Крім того, дана ситуація означає, що держава як і раніше регулює економіку не через процентні ставки, а через обсяги наданих фінансових ресурсів [3].

Параметри довгострокових кредитних активів сільськогосподарських підприємств упродовж 2000 – 2012 років зросли з 9,1 до 29,0 % [2]. Це зумовлено тим, що з 2004 року механізм субсидування банківських кредитів модернізувався та почали надаватися субсидії не тільки за короткостроковими, а й за довгостроковими кредитами (понад 1 рік). Однак з позиції інвестиційних потреб даної галузі це не привело до суттєвих якісних змін у часовій структурі кредитів.

Незважаючи на запровадження в аграрному секторі економіки довгострокового кредитування в загальному обсязі кредитів переважають короткострокові, частка яких у 2012 році становила 71 %. Частка довгострокових кредитів, а особливо середньострокових, із 2010 по 2012 рік скоротилася майже в 2 рази.

Із 2000 по 2012 рік кількість сільськогосподарських підприємств, які залучили кредити на пільгових умовах, зменшилася з 4187 до 80. Зокрема, найбільше було залучено сільськогосподарських підприємств

для субсидованих кредитів у 2004 році – 14 433. У 2012 році в Україні найбільше за розмірами було залучено кредитів у середньому на одне підприємство у Дніпропетровській області – 29,29 млн грн, у Львівській – 12,06 млн грн та у Тернопільській – 10,1 млн грн; у тому числі на пільгових умовах – у Черкаській – 56,73 млн грн, Івано-Франківській – 40,0 млн грн, Хмельницькій – 33,05 млн грн та Львівській областях – 31,24 млн грн.

Варто відзначити, що субсидування процентних ставок має суттєві недоліки [4], які, по-перше, пов'язані зі зростанням процентних ставок комерційних банків, оскільки підвищується попит на кредити й крім того створюється ілюзія їхньої доступності. Однак значна частина бюджетних субсидій по суті залишається у розпорядженні банків. Про це доводить той факт, що проценти по пільгових кредитах вищі, ніж у середньому по банківській системі. По-друге, із субсидуванням процентних ставок пов'язане посилення конкуренції за кредитні ресурси в аграрному секторі економіки. З одного боку, це позитивне явище, оскільки дає змогу сконцентрувати їх у найбільш ефективних виробників, а з іншого – збільшилася кількість претендентів на пільгові кредити, серед яких є й такі, що не мають безпосереднього відношення до сільського господарства [5]. Крім того, в умовах послабленого контролю за цільовим характером витрачання коштів субсидування кредитів створює реальні передумови для зловживань у цій сфері. По-третє, основними одержувачами пільгових кредитів є переробні підприємства й агрохолдинги. У більшості зарубіжних країн великі агроформування обмежені в доступі до коштів бюджетної підтримки фермерів, а інтенсивні спеціалізовані тваринницькі підприємства взагалі належать до промислових. Діюча процедура одержання пільгових кредитів обмежує можливості доступу до них малих і середніх сільськогосподарських підприємств та відповідно розширює їх для агрохолдингів.

І хоча вважається, що механізм субсидування банківських кредитних активів став визначальним сегментом системи сукупного кредитного забезпечення аграрної сфери

економіки України, проте параметри кредитного субсидування ще невідчутні, оскільки вони у 2012 році формували 18 % валового внутрішнього продукту в країні. А частка банківських кредитних ресурсів, спрямованих аграрній сфері, не досягає 1 %.

Здійснений аналіз переконує, що обставини даної ситуації є не ті, що сільськогосподарські підприємства не бажають брати кредити, а фактична недоступність кредиту в нинішніх умовах, яка викликана високими процентами та незадовільною кредитною історією багатьох сільськогосподарських підприємств [6]. Проте й банківська система знаходиться у кризовій ситуації та не має багатого потенціалу для нарощування кредитування аграрної галузі, оскільки вона вважається специфічною для функціонування й має слабку конкурентоспроможність.

Одним із способів формування інвестиційних ресурсів для розвитку виробничої та соціальної інфраструктури сільськогосподарських підприємств вважається іпотечне кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення [3]. Основні переваги такого кредитування полягають у наступному. По-перше, воно забезпечує доступ сільськогосподарських підприємств до придбання нових і розширення вживаних земельних ділянок; по-друге, дає змогу залучити фінансові ресурси для ведення сільськогосподарського виробництва; по-третє, сприяє переливу капіталу в сільське господарство з інших галузей економіки з метою його найефективнішого використання.

За інформацією Державної служби статистики України загальна площа ріллі в 2012 році становила 32 989,0 тис. га, тобто в середньому на одне сільськогосподарське підприємство припадало 681 га. Найбільше ріллі на одне підприємство у Сумській – 1 305 га; Чернігівській – 1 301; Житомирській – 1 164 та Харківській – 1 060 га областях і найменше – в Закарпатській – 167 га, Одеській – 426, Чернівецькій – 454, Миколаївській – 472 та в Івано-Франківській – 475 га областях.

За нормативною грошовою оцінкою 1 га сільгоспугідь станом на 1 січня 2013 року з урахуванням коефіцієнтів індексації нормативної грошової оцінки земель за

1996-2012 роки в середньому в Україні становить: рілля – 20 635,02 грн, багаторічні насадження – 39 555,61, сіножаті – 4 898,42, пасовища – 3 789,30 грн.

Найвище оцінена рілля, тис. грн за 1 га, у Черкаській області (26,6), Автономній Республіці Крим (24,7), Донецькій (23,3), Херсонській (23,2), Хмельницькій (23,0) та Полтавській (22,9) областях. Найнижче оцінена – у Житомирській (13,7), Чернігівській (16,3), Миколаївській (17,6), Закарпатській (17,6) та Луганській (17,7) областях.

Отже, в умовах цивілізованого ринку можливо забезпечити приплив в аграрну економіку тільки на основі застави ріллі понад 400 млрд грн довгострокових кредитів, при LTV – 60 %. Зокрема, найбільше для Дніпропетровської – 27,8 млрд грн, відповідно в середньому одне підприємство мало б змогу залучити 7,3 млн грн, Запорізької – 26,3 млрд грн (9,6 млн грн) і Харківської – 25,7 млрд грн (13,8 млн грн) областей.

Крім того, зарубіжний досвід показує, що основним джерелом довгострокових ресурсів є довгострокові вклади фізичних осіб. Отже, з метою збільшення довгострокових вкладів у ресурсній базі банків та зниження ризику ліквідності необхідно вжити ряд ефективних заходів, які б стимулювали населення збільшувати терміни розміщення вкладів. А саме:

розглянути можливість розширення видів залучення тимчасово вільних бюджетних коштів;

знизити норми обов'язкових резервів;

розширити ломбардний список цінних паперів;

дозволити надання кредитів сільськогосподарським підприємствам без забезпечення на термін 6 міс. і забезпечених урожаєм кредитів – на 1 рік;

знизити ставки за операціями НБУ;

рефінансувати кредитні вимоги до сільськогосподарських підприємств, особливо малих та середніх;

збільшити розмір страхового відшкодування за вкладами терміном на понад 3 роки в 1,5 раза;

сприяти нормативному врегулюванню формування ефективного інституту „безвідкличних вкладів”;

сприяти зростанню кількості банків, що мають можливість залучати кошти пенсійних накопичень громадян.

Висновок. Для ключових напрямів модернізації системи банківського кредитування сільськогосподарських підприємств потрібно включити застосування інструментів, прийомів і методів, які уможливають ефективно задіяти локальні фінансові механізми: самоокупності; фінансової відповідальності; самофінансування; змішаного фінансування; державної фінансової підтримки, метою якої повинне бути створення умов для доступного й своєчасного забезпечення потреб сільськогосподарських підприємств у кредитних ресурсах; створення фондів підтримки кредитування сільського господарства; розробка механізмів пільгового кредитування, розвиток іпотечного кредитування під заставу сільськогосподарських земель, розвиток кредитних спілок, фінансового лізингу, пільгового оподаткування; ціноутворення, управління ризиком, страхування. Необхідно переглянути низку програм для підтримки сільськогосподарських підприємств та обрати економічно обґрунтовані з них, які задовольнятимуть кожне окреме сільськогосподарське підприємство. Усе це стане запорукою приросту фінансових ресурсів у сільське господарство в наступні роки.

Цільова програма фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств через механізм здешевлення кредитів виявилася ефективною. Завдяки цій програмі збільшилися надходження коротко- і довгострокових кредитів в аграрний сектор економіки. Необхідно продовжувати цю програму, але процедуру оформлення таких кредитів треба удосконалити (для сільськогосподарських підприємств доступ до цих кредитних ресурсів занадто складний).

Виконання місії банків щодо кредитування сільськогосподарських підприємств та реалізація сценарію „модернізації” вимагає істотної перебудови моделі ведення банківського бізнесу, формування якісно нової технологічної бази, зміни менталітету співробітників і запровадження нових управлінських та мотиваційних механізмів. Навіть з урахуванням різних сценаріїв наслідків по-

точної нестабільності на міжнародних фінансових ринках український кредитний ринок у середньостроковій перспективі характеризуватимуть зростання й підвищення привабливості та поліпшення якості банківських продуктів для сільськогосподарських підприємств.

Для досягнення намічених цілей подальший розвиток банків буде сфокусовано на чотирьох основних „темах” перетворень, які припускають значущі зміни в усіх сферах їхньої діяльності. Принципово важливими, пріоритетними напрямками розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств стануть:

1. Максимальна орієнтація на клієнта. Це означає, що необхідно прагнути задовольнити максимальний обсяг потреб у фінансових послугах кожного свого клієнта і тим самим максимізувати свої доходи від кожного набору клієнтських відносин, а також, що якість та глибина взаємин із клієнтом, навички й можливості банків у галузі продажів і обслуговування, які забезпечать підтримку та розвиток цих відносин, стануть важливою основою конкурентної переваги банків.

2. Розвиток банківського кредитування операцій сільськогосподарських підприємств на міжнародних ринках.

3. Інтегрованість продуктових пропозицій. Мета – забезпечити можливості продажу клієнтам усієї лінійки банківських продуктів, адаптованих під потреби сільськогосподарських підприємств.

4. Ув'язка ціноутворення і комерційних пріоритетів у галузі кредитування з оцінкою рівня кредитного ризику клієнта й транзакції. Чисельна оцінка очікуваних втрат повинна стати мінімальною «ціною ризику», що включається у вартість кредитних ресурсів для сільськогосподарських підприємств. Вона також дасть змогу пов'язати розуміння ризику з комерційними пріоритетами сільськогосподарських підприємств і банку, наприклад, у частині цільових характеристик кредитного ризику для окремих елементів портфеля або визначення розмірів лімітів та частки загальної заборгованості клієнта, яку банк готовий приймати на свій баланс.

Список використаних джерел

1. Аранчій В.І. Особливості банківського кредитування аграрних товаровиробників в сучасних умовах / В. І. Аранчій // Наук. праці Полтав. держ. аграр. акад. [«Економічні науки»]. – Полтава : ПДАА. – 2011. – Т. 1, Вип. 2. – С. 3–6.
2. Войтюк А.В. Фінансове забезпечення аграрного сектора економіки України [Електронний ресурс] / А.В. Войтюк. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/>.
3. Гудзь О.Є. Модернізація банківської кредитної політики при обслуговуванні агроформувань / О.Є. Гудзь // Вісн. Харк. нац. техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 126. – Харків: ХНТУСГ, 2012 р. – С. 10–18.
4. Дем'яненко М.Я. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика) : моногр. / М. Я. Дем'яненко, О. Є. Гудзь, П. А. Стецюк – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 302 с.
5. Любар О.О. Особливості формування кредитної політики банків при обслуговуванні суб'єктів аграрної сфери / О. О. Любар // Зб. наук. праць Вінниц. нац. аграр. ун-ту. Серія «Економічні науки». – 2010. – Т. 2. – Вип. 5. – С. 224–230.
6. Непочатенко О.О. Сучасний стан і перспективи короткострокового банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / О. О. Непочатенко, О. В. Яковенко // Зб. наук. праць Уман. держ. аграр. ун-ту; редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін. – Умань, 2009. – Вип. 70. – Ч. 2 : Економіка. – С. 130–135.
7. Стецюк П.А. Методологія та механізми фінансового забезпечення розширеного відтворення аграрного виробництва / П.А. Стецюк // Вісн. Сумського нац. аграр. ун-ту. Серія: Фінанси і кредит. – 2010 – № 2 (29). – С. 16–22.
8. Стецюк П.А. Проблеми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств / П.А. Стецюк // Облік і фінанси АПК. – 2011. – №4. – С. 134–137.
9. Innovation Clusters: Drivers of National Innovation System. – Paris: OECD, 2003. – 235 p.
10. Lord W.A. Household Dynamics. Economic Growth and Policy Oxford University Press. – 2002 – 378 p.
11. Methodological aspects of urban evolution comparative studies / Edward K. Trutnev // Eur. Cities. Growth and Decline.: Int. Res. Conf., The Hagus., Apr. 13–16, 1992: Book Abstr. Amsterdam etc., 2002. – 246 p.
12. World Investment Report 2005. Transnational Corporations and the Internationalization of R&D // www.unctad.org/en/docs/wir2005overview_en.Pdf.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2013 р.

*

УДК 657.471

М.А. ПРОДАНЧУК, кандидат економічних наук, доцент
Буковинський державний фінансово-економічний університет

Методи бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні менеджменту

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік, як і будь-яка інша наука, розвивається на об'єктивних законах економіки. Відзначаючи цінність досліджень вітчизняних та зарубіжних учених, вагомі досягнення сучасної бухгалтерської науки, слід зауважити про ряд суттєвих теоретико-методологічних проблем, які не дають змоги визначити шляхи подальшого розвитку обліку в Україні. Методологія його має бути динамічною, оскільки лише за такої умови облік повноцінно може охопити усю всебічність і багатогранність об'єктів дослідження.

Водночас у дослідженнях питань методу бухгалтерського обліку в багатьох випадках

ще не забезпечується комплексний розгляд, тлумачення та розкриття його змісту. Відсутній системний підхід до понять методу, предмета й мети обліку. Усе це призводить до недостатньо глибокого розуміння сутності методів бухгалтерського обліку та не сприяє виробленню обґрунтованих пропозицій з його удосконалення. Методи бухгалтерського обліку як функціональної науки є внутрішнім моментом обліково-економічного дослідження. Спрощеною є уява, що методи дослідження створюються самі собою, а потім у готовому вигляді застосовуються для вивчення різних аспектів діяльності [15, с. 26].

Бухгалтерський облік має своїм предметом розвиток методів, а об'єктом – методо-

© М.А. Проданчук, 2013